

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 10 юни 2022 г.
(OR. en)

10126/22

RECH 371
TELECOM 267
COMPET 491
IND 227
MI 468
EDUC 245

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От:	Генералния секретариат на Съвета
Дата:	10 юни 2022 г.
До:	Делегациите
№ предх. док.:	9515/22
Относно:	Оценка на научните изследвания и прилагане на отворената наука — Заключение на Съвета (приети на 10 юни 2022 г.)

Приложено се изпращат на делегациите заключенията на Съвета относно оценката на научните изследвания и прилагането на отворената наука, приети от Съвета на неговото 3877-о заседание, проведено на 10 юни 2022 г.

**ЗАКЛЮЧЕНИЯ НА СЪВЕТА ОТНОСНО ОЦЕНКАТА НА НАУЧНИТЕ
ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПРИЛАГАНЕТО НА ОТВОРЕНАТА НАУКА**

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ПРИПОМНЯ

- Заключениета си от май 2016 г. относно прехода към система на отворената наука¹, в които се признава, че отворената наука има потенциал да повиши качеството, въздействието и ползите от науката и да ускори напредъка на знанието, като го направи по-надеждно, ефикасно и точно, по-лесно разбираемо за обществото и по-способно да реагира на обществените предизвикателства, и насърчава по-нататъшното развитие на оценката на научното качество;
- Заключениета си от декември 2020 г.² относно новото европейско научноизследователско пространство, в които се подчертава, че отворената наука играе решаваща роля за повишаване на въздействието, качеството, ефикасността, прозрачността и интегритета на научните изследвания и иновациите; Комисията, държавите членки и заинтересованите страни се насърчават да подкрепят и прилагат практиките на отворената наука в своите системи за възнаграждение и оценка по отношение на научните изследвания, изследователите и институциите; и се отчита, че библиографското разнообразие, многоезичието и признаването на цялата научна продукция са важни елементи на политиката на ЕНП в областта на отворената наука;
- Заключениета си от 28 май 2021 г. относно задълбочаването на европейското научноизследователско пространство: гарантиране на привлекателни и устойчиви кариери и условия на труд на изследователите и реализиране на движението на мозъци³, в които се подчертават трудностите, свързани с настоящите практики за възнаграждение и оценка, и се приканват държавите членки, Комисията, организациите за извършване на научни изследвания и организациите за финансиране на научните изследвания да работят за реформиране на тези практики, които следва да се развият в по-голяма степен в посока на оценяване на качеството;

¹ 9526/16.
² 13567/20.
³ 9138/21.

- Препоръка (ЕС) 2021/2122 на Съвета от 26 ноември 2021 г. относно Пакт за научни изследвания и иновации в Европа⁴, в която се препоръчва държавите членки да прилагат принципа за стремеж към високи постижения в системата за оценка на научните изследвания и да възнаграждават качеството по съответен начин, а оказването на подкрепа и възнаграждаването на истинска култура на отворена наука в целия Съюз се определя като приоритетна област на ЕНП за действие;
- Заключениета си от 26 ноември 2021 г. относно бъдещото управление на европейското научноизследователско пространство (ЕНП)⁵, и по-специално програмата за политиката за ЕНП за периода 2022 – 2024 г., която съдържа каталог на доброволните действия по линия на ЕНП, които да допринесат за приоритетните области, определени в препоръката на Съвета относно Пакт за научни изследвания и иновации в Европа;
- 1. ВЗЕМА ПОД ВНИМАНИЕ препоръките, отправени в Препоръка (ЕС) 2018/790 на Комисията от 25 април 2018 г. относно достъпа до научна информация и нейното съхранение⁶, окончателния доклад на консултативната група на Европейската комисия за платформата на политиката за отворена наука, озаглавен „Напредък в отворената наука: Към система на споделени научноизследователски знания“⁷, документа с насоки на Триъгълната работна група на Комитета за европейското научноизследователско пространство и иновациите (ERAC), озаглавен „Оценка на научните изследвания в контекста на отворената наука и равенството между половете“⁸, в който се отправят няколко препоръки във връзка със системите за оценка на научните изследвания, както и приетата през ноември 2021 г. препоръка на ЮНЕСКО относно отворената наука, в която се препоръчва реформа на системата за оценка на научните изследвания⁹, и резултатите от консултациите със заинтересованите страни, изложени в доклада за обхвата на Комисията „Към реформа на системата за оценка на научните изследвания“¹⁰,

⁴ ОВ L 431, 12.5.2021 г., стр. 1.

⁵ 14308/21.

⁶ ОВ L 134, 31.5.2018 г., стр. 12.

⁷ [Напредък в отворената наука — Служба за публикации на ЕС \(europa.eu\)](#)
⁸ 1201/21.

⁹ [Препоръка на ЮНЕСКО относно отворената наука – Цифрова библиотека на ЮНЕСКО](#)

¹⁰ Към реформа на системата за оценка на научните изследвания: доклад за обхвата – <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36ebb96c-50c5-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en>

2. ПРИЗНАВА, че за да се ускори прилагането и въздействието на политиките и практиките на отворената наука в цяла Европа, трябва да се предприемат действия, за да се премине към обновен подход към оценката на научните изследвания, включително схеми за стимулиране и възнаграждение, да се въведе европейски подход в съответствие с Пакта за научни изследвания и иновации в Европа и да се укрепи капацитетът за академична издателска дейност и научна комуникация за всички резултати от научни изследвания, както и да се насърчи, когато е целесъобразно, използването на многоезичието за целите на по-широкото разпространение на резултатите от европейските научни изследвания;

I. Реформа на системите за оценка на научните изследвания в Европа

3. ПРИЗНАВА, че системите за оценка на научните изследвания следва да се съсредоточат върху качеството и въздействието, и ПРИПОМНЯ, че понастоящем използваните системи за оценка на научните изследвания са съсредоточени до голяма степен върху използването на някои количествени показатели, като публикации в научни списания и друг академичен формат, и върху оценката на ограничен набор от резултати от научните изследвания; СЧИТА, че подобен подход може да доведе до отрицателни отклонения по отношение на качеството, възпроизводимостта и интегритета на научните изследвания; ПОДЧЕРТАВА, че оценката на научните изследвания следва да включва други резултати от научните изследвания и процеси и да насърчава обмена на знания и сътрудничеството на ранен етап, за да се ускори прилагането на политиките и практиките на отворената наука;
4. ПОДЧЕРТАВА, че макар много организации за финансиране и извършване на научни изследвания, както и органи за оценка на научните изследвания да предприемат стъпки за подобряване на начина, по който оценяват научните изследвания и изследователите, промените остават бавни, неравномерни и фрагментирани в цяла Европа, и във връзка с това ИЗТЪКВА ОТНОВО необходимостта от постигане на напредък чрез съгласувани усилия в реформирането на различните системи за оценка на научните изследвания и практиките по отношение на научните изследвания, изследователите, научноизследователските екипи и институциите, за да се подобри тяхното качество, откритост, ефективност и въздействие; освен това ИЗТЪКВА СПЕЦИАЛНО, че прилагането на принципите на отворената наука следва да се възнаграждава по съответен начин в професионалното развитие на изследователите;

5. ПОДЧЕРТАВА, че подобен съвместен подход трябва да бъде разработен по приобщаващ и колективен начин, тъй като са засегнати много участници на различни равнища, и ИЗТЪКВА, че една европейска инициатива може да улесни координацията на промените в системите за оценка на научните изследвания, като се вземат предвид националните особености и характеристиките на различните научноизследователски дисциплини;
6. ПОДЧЕРТАВА, че трансформацията на системите за оценка на научните изследвания следва да обхваща оценката на отделните изследователи, на научноизследователските екипи, научноизследователските организации и висшите учебни заведения, научноизследователските инфраструктури, научноизследователските резултати и проекти и че е важно да се избягват противоречия между различните нива на оценка;
7. КАТО ИМА ПРЕДВИД факта, че принципът на партньорска проверка при оценката на научните изследвания играе важна роля за надеждността и висотата на науката и че в много случаи самите изследователи действат като проверители и оценители; ПОДЧЕРТАВА, че в основата на това развитие следва да бъдат самите изследователи, тъй като е изключително важно те да подкрепят и прилагат подобрените принципи за оценка на научните изследвания и да получат подходящо обучение за тази задача, за да се гарантира широко приемане на промените от научната общност; във връзка с това СМЯТА, че на всички етапи от професионалното си развитие изследователите следва да играят активна роля в обновения подход към оценката на научните изследвания и в прилагането на принципите и практиките на отворената наука;
8. ПРЕДЛАГА развитието на системите за оценка на научните изследвания в Европа да се ръководи от следните принципи, като същевременно се зачита автономността на научноизследователските институции и свободата на научните изследвания, както и многообразието от национални и дисциплинарни условия, и се отчита тяхната съгласуваност с международни инициативи:
 - а. преминаване към по-балансиран подход между количествената и качествената оценка на научните изследвания чрез укрепване на показателите за качествена оценка на научните изследвания, като същевременно се развива отговорното използване на количествени показатели;

- б. признаване на всички форми на резултати и процеси, свързани с научни изследвания и иновации, включително, наред с другото, набори от данни, софтуер, кодове, методики, протоколи и патенти, а не само публикации; **ПОДЧЕРТАВА**, че данните следва да бъдат лесни за намиране, достъпни, оперативно съвместими и позволяващи повторно използване, в съответствие с принципите FAIR;
 - в. отчитане на многообразните пътища за професионално развитие и на всички научноизследователски и иновационни дейности, включително наставничество, лидерски роли, предприемачество, управление на данни, преподаване, остойностяване на знанията, сътрудничество между промишлеността и академичните среди, подкрепа за основано на факти изготвяне на политики, взаимодействие с обществото, включително гражданска наука и обществена ангажираност;
 - г. вземане под внимание на особеностите на различните научноизследователски дисциплини, на целия диапазон от фундаментални до приложни научни изследвания, етапите на професионално развитие на изследователите и мисиите на научноизследователските институции;
 - д. гарантиране, че на етиката и интегритета се отдава най-голям приоритет и че не са компрометирани от контрастимули;
 - е. гарантиране на многообразието, равенството между половете и активното насърчаване на жените в науката;
9. ПРИВЕТСТВА европейската инициатива, в рамките на която стартира диалог със заинтересованите страни на европейско равнище с цел събиране на мнения относно системите за оценка на научните изследвания и която си поставя за цел да улесни създаването на широка коалиция от заинтересовани страни, желаещи да разработят и приложат промени на доброволен принцип, чрез споразумение за насърчаване на конкретни действия за реформиране на системите за оценка на научните изследвания;
10. ВЗЕМА ПОД ВНИМАНИЕ Призива от Париж относно оценката на научните изследвания, публикуван по случай Европейската конференция за отворена наука през февруари 2022 г.¹¹, в който бе отправена покана към всички заинтересовани страни да се включат в коалицията;

¹¹ [Призив от Париж – Европейска конференция за отворена наука](#)

11. НАСЪРЧАВА държавите членки да популяризират реформата на системата за оценка на научните изследвания на национално и регионално равнище в тясно сътрудничество с изследователите, като същевременно зачитат автономността на научноизследователските организации, въз основа на горепосочените принципи;
12. ПРИКАНВА държавите членки да насърчават присъединяването към европейската инициатива на организациите за финансиране на научни изследвания и органите за оценка, на университетите и други съответни висши учебни заведения, организациите, занимаващи се с научни изследвания и технологии, както и институциите, които изпълняват задачи по оценяване, и да утвърждават подходящите насоки и подкрепа на национално равнище;
13. ПРИЗНАВА необходимостта да се гарантира споделянето на най-добри практики на европейско и национално равнище с цел въвеждане на промени в системите за оценка на научните изследвания и ПРИКАНВА Комисията, заедно с държавите членки, да извърши анализ на правните и административните пречки на европейско, национално и транснационално равнище пред една обновена система за оценка на научните изследвания, да предложи действия за премахване на установените пречки и да подкрепи обмена на практики и взаимното обучение на европейско равнище;
14. ПРИКАНВА държавите членки, Комисията и заинтересованите страни да насърчават независимостта, откритостта, възпроизводимостта и прозрачността на данните и критериите, необходими за оценка на научните изследвания и за определяне на тяхното въздействие; СЧИТА, че данните и библиографските бази данни, използвани за оценка на научните изследвания, следва по принцип да бъдат свободно достъпни, а инструментите и техническите системи да дават възможност за прозрачност;
15. СЧИТА, че алиансите на европейските университети и други съответни заинтересовани страни биха могли да послужат като изпитателна платформа за трансформацията на системите за оценка на научните изследвания; НАСЪРЧАВА ги да стартират пилотни проекти за установяване на процедури за оценка в съответствие с горепосочените принципи на доброволна основа; ПРИКАНВА Комисията и държавите членки да насърчават за тази цел рамковите условия в подкрепа на съответните заинтересовани страни, включително алиансите на европейските университети;

16. ИЗТЪКВА, че трансформацията на системите за оценка на научните изследвания е основен елемент от привлекателността на научноизследователските кариери, и ПРИКАНВА Комисията и държавите членки да включат принципи за оценка на научните изследвания в разработването на Европейската рамка за научноизследователски кариери, в преразглеждането на Европейската харта за изследователите и Кодекса за поведение при набирането на изследователи, както и бъдещото създаване на платформата за таланти на ЕНП;

II. Европейски подход и капацитет за академична издателска дейност и научна комуникация

17. ПОДЧЕРТАВА, че в интерес на европейските граждани и на европейската икономика е да се гарантира прозрачен и конкурентен пазар, който дава възможност на частните дружества, включително малките и средните предприятия (МСП), както и на публично финансирани организации, като университети, научноизследователски организации и научни общества, да допринасят и да се възползват от система за споделени научноизследователски знания; ПРИКАНВА Комисията да работи за подобряване на регулаторната рамка, така че тя да дава възможност за безпрепятствен достъп и повторно използване на резултатите, публикациите и данните от публично финансирани научни изследвания за научноизследователски цели, както и да сведе до минимум административната тежест за научноизследователските инфраструктури и услуги;
18. ПОДЧЕРТАВА, че кризата, предизвикана от COVID-19, е откряла ползите от отворената наука и от незабавния свободен достъп до научни публикации, което дава възможност за по-бързи начини за проверка на тяхното качество, както и от по-нататъшното разширяване на условията за свободен достъп, което беше от ключово значение за разработването на бързи ответни действия на кризата чрез осигуряване на бърз достъп до нови резултати от научните изследвания за борба с болестта; ПРИЗНАВА, че кризата е откряла и ползите от по-добрия достъп до научноизследователски данни въз основа на принципите FAIR;

19. ОТБЕЛЯЗВА със загриженост финансовата тежест за научноизследователските институции и бюджетите на държавите членки, произтичаща от нарастващия обем на разходите за достъп до научни публикации и за публикации със свободен достъп, и в този контекст ВЗЕМА ПОД ВНИМАНИЕ стратегиите, които имат за цел да ограничат разходите, като например действията, предприети по този въпрос от коалицията *S* или *Open APC*, и да гарантират прозрачност, както и справедливи и равни условия в договорите с издателите;
20. ПОДЧЕРТАВА, че е от ключово значение Съюзът и неговите държави членки да установят общ подход по отношение на споделените принципи за академична издателска дейност и научна комуникация, тъй като това е въпрос за развитие и разпространение на знанията, за суверенитет и правилно използване на публичните средства, както и че Съюзът и държавите членки трябва да развият своя капацитет за академична издателска дейност в подходяща координация с всички съществуващи и бъдещи публични и частни заинтересовани страни в тази област, като същевременно обръщат внимание на специфичните предизвикателства във всяка научна дисциплина, включително хуманитарните и социалните науки;
21. ПРИВЕТСТВА създаването на *Open Research Europe* – платформата за публикации със свободен достъп, създадена от Комисията, и подобни платформи и университетски издателства със свободен достъп, създадени както от публични, така и от частни източници на финансиране на научни изследвания в рамките на Европейския съюз и извън него, както и специализирани научноизследователски инфраструктури, като *OpenAIRE* (инфраструктура за свободен достъп за научни изследвания в Европа) и *OPERAS* (отворена научна комуникация в Европейското научноизследователско пространство за социални и хуманитарни науки); ПРИКАНВА държавите членки и организациите за финансиране на научни изследвания да обмислят възможността за присъединяване към инициативата *Open Research Europe* с цел подобряване на нейното качество и привлекателност или, ако това не е възможно, да обмислят при необходимост създаването на свои собствени платформи за публикации със свободен достъп;

22. ПОДЧЕРТАВА, че следва да се насърчава многообразието от бизнес модели за научни списания и платформи със свободен достъп; СЧИТА, че авторите на научни публикации или техните институции следва да запазят достатъчно права на интелектуална собственост, за да се гарантира свободен достъп, което ще доведе до по-широко разпространение, остойността и повторно използване на резултатите и ще подобри справедливия баланс на издателските бизнес модели; ПОДЧЕРТАВА, че таксите за абонамент, както и таксите за публикуване със свободен достъп, когато се прилагат, следва да бъдат прозрачни и съизмерими с услугите за публикуване; СЧИТА, че публикуването на резултатите от научни изследвания следва да се основава на оценката на тяхното качество и че следва да се отстрани всякаква потенциална предубеденост, дължаща се, наред с другото, на капацитета за разходи, на изследователско или организационно равнище, и ПРИКАНВА Комисията да работи по този въпрос;
23. ВЪЗЛАГА на Комисията да наблюдава заедно с държавите членки развитието и многообразието на научната издателска дейност в Европа и практиките и разходите за научни публикации, включително прозрачността на разходите за фактуриране, като прави преглед и споделя съществуващите най-добри процедури, разработени на национално равнище, и когато е възможно оповестява констатациите, и за тази цел НАСЪРЧАВА държавите членки или, когато е целесъобразно, научноизследователските организации, в сътрудничество с Комисията, да предприемат конкретни мерки срещу масовото прилагане на недостатъчно прозрачни договорни споразумения при взаимодействията си с издателите;
24. СЧИТА, че някои практики на отворената наука, като например откритата партньорска проверка и публикуването на ранен етап на предварителни публикации, са много обещаващи, но представляват предизвикателство и следва да бъдат утвърждавани в границите на съгласувана рамка и да се основават на строги принципи и практики за интегритет, тъй като позволяват по-бързо разпространение на резултатите от научните изследвания и по-бързи начини за проверка на тяхното качество;
25. ОТБЕЛЯЗВА в това отношение необходимостта от увеличаване на възпроизводимостта на резултатите от научните изследвания, тъй като това допринася за по-високото качество, по-ефикасните научноизследователски процеси, по-надеждните резултати, по-ефективното превръщане в иновации и по-високата възвръщаемост на инвестициите в научни изследвания, както и за насърчаването на общественото доверие в науката и основаното на факти разработване на политики;

26. ВЗЕМА ПОД ВНИМАНИЕ препоръките на ERAC¹², свързани с отворената наука и интегритета, включително въпроса за практиките за предварително публикуване, и ПРИКАНВА държавите членки да подкрепят научноизследователските организации при разработването на съгласувани насоки по този въпрос;

III. Развитие на многоезичието за европейските научни публикации

27. ПОДЧЕРТАВА, че една от основните цели на отворената наука е да се увеличи разпространението и въздействието на резултатите от научните изследвания; ОТБЕЛЯЗВА, че английският език се е превърнал в *lingua franca* за международното научно трансгранично сътрудничество и за комуникацията в много научни общности; СЧИТА, че достигането до неакадемична публика може да изисква специални издателски формати, написани на по-малко технически език, и ОТЧИТА важната роля на многоезичието в контекста на научната комуникация с обществото, по-специално на национално и регионално равнище; във връзка с това ПРИВЕТСТВА инициативите за насърчаване на многоезичието, като например Инициативата от Хелзинки за многоезичието в научната комуникация¹³;
28. ОТБЕЛЯЗВА, че в контекста на кризата с COVID-19 необходимостта от достъп до нови и надеждни резултати от научните изследвания беше от ключово значение и че достъпът до тези нови знания на различни европейски езици може да допринесе за подобряване на разпространението на резултатите от научните изследвания в медиите, както и сред публичните и частните организации, специалистите от публичния и частния сектор и гражданите;
29. ИЗРАЗЯВА СЪГЛАСИЕ, че разпространението на научни публикации на доброволен принцип на повече от един език не следва да бъде отговорност на отделните изследователи, нито да противоречи на обичаите и традициите на изследователите или на необходимостта от публикуване на конкретни езици в зависимост от дисциплината;

¹² 1207/21.

¹³ *Helsinki Initiative on Multilingualism in Scholarly Communication*, 2019 (Инициатива от Хелзинки относно многоезичието в научната комуникация) – doi.org/10.6084/M9.FIGSHARE.7887059

30. ПРИВЕТСТВА обещаващия развой в последно време в автоматичния превод, който стана възможен благодарение на напредъка в областта на изкуствения интелект, и СЧИТА, че полуавтоматичният превод на научни публикации в Европа може да има голям потенциал по отношение на създаването на пазари за тази нова технология и наред с това е важен въпрос от гледна точка на суверенитета;
 31. ПРИКАНВА Комисията и държавите членки да експериментират с многоезичието на доброволна основа;
 32. ПРИЗОВАВА Комисията да информира Съвета до края на 2023 г. за постигнатия напредък по трите раздела от настоящите заключения, за да се направи при необходимост оценка на нуждата от по-нататъшни действия.
-